

Complementaire Zorg

voor emotionele ondersteuning
in de Palliatieve Zorg

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Belasting tijdens ziekbed:

Fysiek

- Pijn en andere belastende symptomen, zoals misselijkheid, mond- of huidproblemen, jeuk, wonden, vermoeidheid, benauwdheid, samenhangend met ziekte of behandeling.
- Uiterlijke veranderingen (b.v. amputatie, wonden, verminkingen)

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Belasting tijdens ziekbed:

Sociaal

- Veranderingen in je rol als partner, geliefde, broer of zus, ouder, vriend(in);
- Veranderingen in je rol als medewerker, collega, maatschappelijke status.

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Belasting tijdens ziekbed:

Emotioneel & spiritueel

- Verlies van (deel van) je gezondheid
- Verlies van zelfredzaamheid
- Verlies van waardigheid
- Angst en bezorgdheid
- Somberheid, moedeloosheid, depressie
- Boosheid, agressie
- Eenzaamheid
- Zingevingsvraagstukken
- Waarom ik – hij – zij...

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Complementaire Zorg:

- Vult de standaard zorg aan
- Holistisch mensbeeld:
 - aandacht voor -> fysieke
 - > emotionele
 - > mentale
 - > sociale en
 - > spirituele behoeften

- In de palliatieve zorg aansluitend op de IKNL richtlijnen

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

CZ maakt deel uit van Integrative Care:

"Zorg voor de hele mens in al zijn facetten, gebruik makend van alle zorgvormen, inclusief complementaire en alternatieve zorg, best practise, veilig, evidence en/of experience based, verleend door vakkundige en vakbekwame zorgverleners, meer op de patiënt gefocust dan op de diagnose, eerder Care dan Cure, gericht op optimaal welbevinden, op kwaliteit van leven en kwaliteit van sterven."

Madeleine Kerkhof, 2010

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

CZ – Complementaire Zorg

"Totale zorg is zorg naar lichaam, geest en ziel en gericht op hethelen van de mens.

Binnen dit geheel noemen wij de Complementaire Zorg die interventies in het zorgproces die uitgaan van het zelfhelend vermogen van de patiënt en die dit vermogen stimuleren, ondersteunen en activeren. Complementaire Zorg besteedt op deze wijze aandacht aan de fysieke, emotionele, mentale, sociale en spirituele behoefte van de patiënt waardoor deze een staat van welbevinden kan bereiken en in stand houden"

Drs. Astrid Noorden, Master of Science in Nursing, 1993

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Voordelen van complementaire zorg:

Voor de patiënt

- Symptoomverlichting en meer compleet welbevinden
- Aandacht voor het zieke, maar ook het gezonde
- Aandacht voor fysiek, emotioneel, sociaal en spiritueel welzijn – holistisch mensbeeld.

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Voordelen van complementaire zorg:

Voor de zorgverlener

- Extra mogelijkheden om optimaal welbevinden te bereiken
- Tevreden patiënt en familie
- Veelal wordt de zorgzwaarte minder
- Voldoening

Voor de organisatie

- "Klant" tevredenheid
- Versterking van de goede naam van de organisatie
- Kosteneffectiviteit
- Voldoening voor alle partijen: patiënten, familie, medewerkers, management.

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Criteria voor keuze van interventies:

- Is de interventie (bewezen) effectief en/of bij juist inzetten veilig?
- Kan de interventie uitgevoerd worden door een bekwaam zorgverlener?
- Bevordert de interventie het welzijn zodanig dat dit opweegt tegen eventuele neveneffecten of risico's?
- Hebben comfort en welbevinden van de patiënt de hoogste prioriteit?

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Belangrijke CZ vormen in de zorg:

- Aromazorg – werken met etherische oliën
- Aquazorg – werken met water (warmte/koude)
- Massage, aanraking
- Ontspanning
- Mind-Body technieken
- Muziek

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Mogelijke indicaties:

- Angsten, stress, nervositeit, onrust, labiliteit, lethargie, depressie, slaapproblemen
- Zingevingsvraagstukken
- Pijn - alle soorten in alle dimensies
- Benauwdheid, luchtwegklachten
- Mondzorg, Misselijkheid en spijsverteringsklachten
- Infecties en ontstekingen
- Huid- en wondzorg
- Geurbestrijding / ambiance verbetering

Mogelijke contra-indicaties:

- Geheel afhankelijk van het type complementaire zorg.

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Belangrijk voor comfort & veiligheid:

Complementaire anamnese afnemen met aandacht voor:

- Mogelijke allergieën of (eerdere) sensitiseringsreacties
- Reukvermogen
- Geuren die als prettig / onprettig ervaren worden
- Geuren die juist als onprettig ervaren worden
- Wordt aanraking als prettig ervaren? Waar wel/niet?
- Al eerder massage gehad? Hoe is dat ervaren?
- Houdt men eerder van koelte of van warmte?
- Is een kompres of bad een optie c.q. gewenst?
- Is men bekend met mind-bodytechnieken? Welke?
- Eventuele (andere) bezwaren tegen complementaire zorg

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Aromazorg

Essentiële oliën, CO2 extracten & plantaardige basisstoffen:

- uit bloemen
- uit naalden en twijgen
- uit wortels
- uit schors
- uit bovengrondse plantdelen

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Aromazorg toepassingen

- Verdampen
- Inhaleren
- Inwrijven / inmasseren
- Baden / kompressen

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Geuren

- raken je, beroeren je emoties
- roepen herinneringen & associaties op
- maken instincten los, je ziel raken
- maken communicatieve reacties los
- kunnen gerust stellen en kalmeren
- kunnen stimuleren, maar ook agiteren
- kunnen aan leermomenten gekoppeld worden
- bij kwetsbare groepen extra alert zijn op mogelijke adverse of onverwachte reacties

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Voorbeeld: atlasceder

- Heeft een angst remmend effect
- positief voor autonome balans
- symboliseert voor kracht en waardigheid
- helpt je basis te (her)vinden en te wortelen maar geeft tegelijk lucht en ruimte
- geeft ook letterlijk lucht

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Voorbeeld: bergamot

- Heeft een ontspannend en angst remmend effect
- antidepressief
- vitaliserend (vermoeidheid)
- verfrissend
- doet denken aan 4711

Voorbeeld: geranium

- antidepressief
- stress verlagend
- bij emotionele spanningen
- bij prikkelbaarheid
- acceptatieprocessen
- sterk huid verzorgend

Voorbeeld: helicyse

- bij kilte en eenzaamheid
- "blauwe plekken" op je ziel
- harmoniserend
- aanvaarding van veranderingen
- samenbrengen van hoofd en hart
- goede trauma olie op alle niveaus

Voorbeeld: lavendel

- populairste olie - goed onderzocht
- rustgevend, kalmerend, slaap bevorderend
- bij pijn op alle niveaus
- wonden, brandwonden

Voorbeeld: marjolein, zoete CO₂

- Heeft een ontkrampend effect
- voor eenieder die krampachtig vast houdt
- hulp bij het los laten
- bij het verlies van essentiële levenszaken
- ondersteunend bij het overgaan

Voorbeeld: olibanum

- Heeft een angst remmend effect
- sterk kalmerend en rustgevend
- los laten
- verbindend (aardse en hogere)
- Heeft een verlichtend effect bij dyspneu
- ademhaling verdiepend

Voorbeeld: roos

- olie van onvoorwaardelijke liefde: tussen partners, ouder en kind, voor wat belangrijk voor je is!
- eert de band met de spirituele nalatenschap van een geliefde
- antidepressief, angsten verlichtend
- bij gevoelens van verlatenheid
- verbinding, troost

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Aquazorg (werken met water – warmte/koude)

- rustgevend, omhullend, afleidend
- slapen bevorderend
- terug naar je bron
- ook bij pijn, kramp, slechte doorbloeding
- ook verkoelend
- ook darmwerking bevorderend

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Massage & aanraking

- je mag er zijn
- troostend, omhullend kalmerend, ontspant
- Heeft stress reducerend effect
- ook doorbloeding bevorderend ook huid verzorgend
- niet geschikt voor iedereen!

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Ontspanning & visualisatie

- b.v. geleide visualisatie
- even "weg" van ziek zijn
- rust, afleiding
- vermindering van b.v.
 - * pijn, verkrampingen
 - * angsten, depressie
 - * slaapproblemen

KiCoZo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg in de Zorg

Literatuur en Opleiding

Complementaire Zorg in de Palliatieve Zorgverlening Kerkhof-Knapp Hayes, Kicozo 2013 / 2016

Inleiding Complementaire Zorg, Busch et al, Elsevier 2006

IKNL Richtlijn Complementaire Zorg

Opleidingen Complementaire Zorg in de (Palliatieve) Zorg:

www.kicozo.nl

Producten: www.levensboom.com

